

Sygn. akt IV U 396/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2018 roku

Sąd Okręgowy w Częstochowie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Monika Wąsowicz

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Ewelina Trojanowska

po rozpoznaniu w dniu 6 czerwca 2018 roku w Częstochowie

sprawy A. C.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w C.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania A. C.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w C.

z dnia 21 lutego 2018 roku Nr (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdza, iż ubezpieczona A. C. nie ma obowiązku zwrotu świadczeń pobranych w okresie od 1 grudnia 2015 roku do 31 marca 2017 roku w kwocie 11.150,58 zł

Sygn. akt IV U 396/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 lutego 2018 roku numer (...) Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziału Regionalnego w C. ustalił ubezpieczonej A. C. nadpłatę części uzupełniającej renty rolniczej za okres od 1 grudnia 2015 roku do 31 marca 2017 roku w wysokości 11.150,58 złotych z powodu wyłączenia małżonka z ubezpieczenia społecznego rolników.

W odwołaniu wniesionym do Sądu ubezpieczona A. C. zakwestionowała powyższą decyzję podnosząc, iż nieświadomie pobierała część uzupełniającą renty. W tym czasie leczyła się na wirusowe zapalenie wątroby typu C, a z uwagi na stosowany wówczas lek jej myślenie było ograniczone. Wskazała także na trudną sytuację finansową jej rodziny, która zmusiła ich do poszukiwania pracy za granicę. Podjęcie jednak tego zatrudnienia przez męża okazało się dla nich większą tragedią, czego konsekwencje ponoszą do chwili obecnej. W tej chwili utrzymują się wyłącznie z otrzymywanej przez nią renty, a po potrąceniu kwoty 409,55 złotych zostaną bez środków do życia. Poniosła także, iż decyzję o jej zadłużeniu otrzymała dopiero po 10 miesiącach od zaistniałej sytuacji.

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – Oddziału Regionalnego w C. wniósł o oddalenie odwołania wywodząc jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

A. C. urodziła się (...).

W dniu 24 stycznia 2013 roku ubezpieczona złożyła wniosek o przyznanie jej prawa do renty rolniczej, w którym wskazała, iż jest właścicielką gospodarstwa rolnego o powierzchni 3,9420 ha, a działalność rolniczą prowadzi wspólnie z mężem. Do wniosku załączyła zaświadczenie o okresach podlegania ubezpieczeniom społecznym rolników wraz z adnotacją o podleganiu przez męża, z mocy ustawy, ubezpieczeniom społecznym rolników od 3 stycznia 1995 roku.

Decyzją z dnia 18 marca 2013 roku organ rentowy przyznał ubezpieczonej prawo do renty rolniczej od dnia 24 stycznia 2013 roku. Wypłacie podlegała zarówno część składkowa jak i uzupełniająca.

W części III decyzji wskazano, iż część uzupełniająca nie podlega zawieszeniu, jeżeli małżonek podlega ubezpieczeniu emerytalno – rentowemu z mocy ustawy. Równocześnie w ust. 4 informacji wskazano zasady zawieszenia lub zmniejszenia wypłaty części emerytury – renty z ubezpieczenia, tj.:

1. część uzupełniająca emerytury – renty z ubezpieczenia ulega zawieszeniu w całości, jeżeli emeryt lub rencista nie zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej. W takim przypadku zawiesza się w całości wypłatę dodatku pielęgnacyjnego przysługującego z tytułu ukończenia 75 lat;

2. część uzupełniająca emerytury – renty z ubezpieczenia ulega zawieszeniu w połowie, gdy:

-.

- emeryt lub rencista prowadzi działalność rolniczą wraz z małżonkiem, który nie ma ustalonego prawa do emerytury albo renty i nie spełnia warunków do uzyskania emerytury rolniczej albo renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli małżonek ten podlega ubezpieczeniu emerytalno – rentowemu z mocy ustawy, lub;
- rencista pobiera okresową rentą rolniczą z tytułu niezdolności do pracy, nie dłużej niż przez dwa lata,
- emeryt lub rencista jest długotrwale niezdolny do pracy wskutek wypadku przy pracy, lub rolniczej choroby zawodowej przez okres 2 lat od daty wypadku albo zachorowania;

2. część uzupełniająca emerytury – renty z ubezpieczenia ulega zawieszeniu w jednej czwartej, gdy:

- emeryt lub rencista nie zawarł umowy z następcą i nie ma możliwości sprzedaży nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego co najmniej w cenie odpowiadającej ich oszacowaniu według przepisów o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi skarbu państwa;
- trwają czynności zmierzające do wywłaszczenia tych nieruchomości, ich wykupu na cel uzasadniający wywłaszczenie albo do trwałego wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej na podstawie odrębnych przepisów, lub
- nieruchomości te są położone w strefie ochronnej, lub na innym obszarze specjalnym, utworzonym na podstawie odrębnych przepisów w związku z wprowadzeniem ograniczeń w użytkowaniu gruntów rolnych albo w celach ochronnych;

3. część uzupełniająca emerytury rolniczej podlega zmniejszeniu do 5% emerytury podstawowej za każdy rok brakujący do osiągnięcia 65 lat przez mężczyznę lub 60 lat przez kobietę;

4. część uzupełniająca emerytury – renty z ubezpieczenia podlega zawieszeniu w całości w przypadku osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej 130% przeciętnego wynagrodzenia, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS. Kwota ta obowiązuje od miesiąca następnego po miesiącu, w którym została ogłoszona. W przypadku osiągnięcia

przychodu w kwocie przekraczającej miesięcznie 70% przeciętnego wynagrodzenia (nie wyższej niż 130%) część uzupełniająca ulega zmniejszeniu;

5. w przypadku zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej polegającej na przekazaniu gospodarstwa rolnego w formie aktu notarialnego osobie niepełnoletniej wypłata części uzupełniającej emerytury – renty z ubezpieczenia ulega zawieszeniu w całości do czasu osiągnięcia przez tę osobę 18 lat.

Z kolei w ust. 6 informacji wskazano, iż osoba, która pobrała nienależne jej świadczenie, jest zobowiązana do ich zwrotu. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

W celu ustalenia, czy nie zachodzą okoliczności powodujące zawieszenie lub zmniejszenie wysokości emerytury – renty z ubezpieczenia, jest Pan(i) zobowiązany(a) w ciągu 14 dni zawiadomić organ rentowy wypłacający świadczenie o:

1. okolicznościach podanych w ust. 4 pkt 1-8, ust. 5;
2. podjęciu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej albo pozarolniczej działalności gospodarczej, jak też pełnieniu służby;
3. wysokości osiąganego przychodu;
4. każdorazowej podwyżce wysokości wynagrodzenia – dochodu – uposażenia;
5. uzyskaniu przez małżonka prawa do emerytury lub renty;
6. odbywaniu kary pozbawienia wolności;
7. pobieraniu emerytury lub renty z innego tytułu – przyznanej przez inny organ;
8. osobie uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego powinna powiadomić o pobycie w domu pomocy społecznej, w zakładzie opiekuńczo – leczniczym lub zakładzie pielęgnacyjno – opiekuńczym.

W późniejszych decyzjach przysyłanych ubezpieczonej zmianie uległa treść pouczenia, w którym skorygowano zasady zawieszenia lub zmniejszenia wypłaty części uzupełniającej emerytury – renty rolniczej poprzez wskazanie, iż część uzupełniająca emerytury/renty rolniczej podlega zawieszeniu w całości, jeżeli emeryt lub rencista nie zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, albo gdy małżonek emeryta lub rencisty, z którym prowadzi działalność rolniczą zostanie wyłączony

z ubezpieczenia społecznego rolników. Z kolei w punkcie VI wskazano, iż w celu ustalenia, czy nie zachodzą okoliczności powodujące zawieszenie emerytury/renty lub zmniejszenie jej wysokości jest Pan(i) zobowiązany(a) w ciągu 14 dni powiadomić jednostkę organizacyjną Kasy o:

1. podjęciu (zaprzestaniu) zatrudnienia, służby lub innej pracy zarobkowej albo pozarolniczej działalności gospodarczej i wysokości osiągniętego przychodu;
2. podjęciu (zaprzestaniu) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub działu specjalnego;
3. zamiarze osiągnięcia przychodu w wysokości innej niż uprzednio zadeklarowana;
4. łącznej kwocie przychodu osiągniętego w roku kalendarzowym w terminie do końca lutego następnego roku;

5. pobycie w ponadgminnym domu pomocy społecznej na podstawie skierowania wydanego przed 1 stycznia 2004 roku, w zakładzie opiekuńczo – leczniczym lub pielęgnacyjno – opiekuńczym. Osobie, która przebywa w ponadgminnym domu pomocy społecznej, na podstawie skierowania wydanego przed 1 stycznia 2004 roku, w zakładzie opiekuńczo – leczniczym lub pielęgnacyjno – opiekuńczym, dodatek pielęgnacyjny nie przysługuje, chyba że przebywa poza tą placówką przez okres dłuższy niż dwa tygodnie w miesiącu;
6. przyznaniu emerytury lub renty przez inny organ;
7. uzyskaniu prawa do emerytury lub renty przez współmałżonka, z którym prowadzi działalność rolniczą;
8. rozwiązaniu umowy dzierżawy lub o upływie terminu, na który umowa dzierżawy została zawarta.

Decyzją z dnia 17 marca 2017 roku organ rentowy stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno – rentowego dla J. C. od 1 listopada 2015 roku. Ubezpieczony nie zgodził się z powyższą decyzją i zaskarżył ją do Sądu Okręgowego w Częstochowie, który wyrokiem z dnia 27 września 2017 roku w sprawie sygn. akt IV U 962/17 oddalił odwołanie.

(vide: akta rentowe, wyjaśnienia ubezpieczonej słuchanej w charakterze strony k. 16-16v.)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jednolity Dz. U. z 2017 roku, poz. 2336 ze zm.) wypłata emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia ulega częściowemu zawieszeniu na zasadach określonych w ust. 2-8, jeżeli emeryt lub rencista prowadzi działalność rolniczą.

W przypadku, gdy rencista lub emeryt uprawniony do emerytury z art. 19 ust. 1 prowadzi działalność rolniczą z małżonkiem podlegającym ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z mocy ustawy, wypłata nie ulega zawieszeniu (ust. 11).

W niniejszej sprawie spornym jest, czy A. C. zobowiązana jest do zwrotu części uzupełniającej renty rolniczej za okres 1 grudnia 2015 roku do 31 marca 2017 roku w związku z wyłączeniem jej męża z ubezpieczenia społecznego rolników, a więc czy świadczenie pobrane przez ubezpieczoną było nienależne.

W tym miejscu odnieść należy się do definicji pojęcia świadczenia nienależnego, która poprzez odesłanie z art. 52 ust. 2 ustawy zawarta jest w art. 138 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 roku, poz. 1383 ze zm.). Zgodnie z tym przepisem za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, **jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania** lub świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia. Analogicznie kwestię tę reguluje art. 84 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 roku, poz. 1778 ze zm.).

Zdaniem Sądu świadczenie pobrane przez ubezpieczoną nie było nienależne, albowiem nie została ona prawidłowo pouczona o okolicznościach powodujących zawieszenie albo zmniejszenie wysokości renty rolniczej. W decyzji przyznającej świadczenie rentowe zawarto bowiem jedynie ogólnikową informację, iż część uzupełniająca nie podlega zawieszeniu, jeżeli małżonek podlega ubezpieczeniu emerytalno – rentowemu z mocy ustawy. Informacja ta nie precyzowała natomiast jakie sytuacje powodują ustanie takiego ubezpieczenia, a w konsekwencji ziszczenie się

przesłanek powodujących zawieszenie wypłaty części uzupełniającej świadczenia rentowego. Nie bez znaczenia jest przy tym okoliczność, iż w ust. 6 pouczenia, dotyczącym informowania organu o okolicznościach powodujących zawieszenie wypłaty emerytury lub renty lub zmniejszenia ich wysokości, brak jest punktu dotyczącego obowiązku poinformowania organu rentowego o wyłączeniu małżonka

z ubezpieczenia społecznego rolników. Jedyne punkty dotyczące sytuacji małżonka odnosi się do uzyskania przez niego prawa do emerytury i renty. Pozostałe okoliczności powodujące konieczność poinformowania organu rentowego dotyczą podjęcia zatrudnienia, podjęcia lub zaprzestania prowadzenia gospodarstwa rolnego, zamiaru osiągnięcia przychodu w wysokości innej niż uprzednio zadeklarowana, informacji o łącznej kwocie przychodu osiągniętego w roku kalendarzowym oraz rozwiązaniu umowy dzierżawy. Żadna z tych okoliczności nie odnosiła się jednak do ubezpieczonej, a zatem nie można uznać, iż zobowiązana była ona do poinformowania organu rentowego o okolicznościach powodujących zawieszenie wypłaty części uzupełniającej renty rolniczej.

Wskazać należy również, iż decyzja wyłączająca męża ubezpieczonej

z ubezpieczenia społecznego wydana została w 17 marca 2017 roku. Do tego czasu odwołująca z pewnością nie mogła wiedzieć, że w związku z wyłączeniem jej męża

z ubezpieczeń społecznych jej świadczenia od grudnia 2015 roku do marca 2017 roku są nienależne. Kwesta ta była zresztą sporna, albowiem w sprawie toczyło się postępowanie sądowe, które ostatecznie zakończyło się w dniu 27 września 2017 roku oddaleniem odwołania. Tym samym ubezpieczona faktycznie dopiero od tej daty uzyskała wiedzę w zakresie braku podstaw do objęcia jej męża obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym rolników. Powyższe jednak nie przekładało się na jej świadomość co do konsekwencji wyłączenia męża z tego ubezpieczonego, a tym samym konieczności zgłoszenia tego faktu do organu rentowego. Jak bowiem wskazano wyżej w pouczeniu brak było takiej informacji. O niewiedzy odwołującej w tym zakresie świadczą również jej liczne wizyty w Oddziale KRUS celem uzyskania dalszych informacji w sprawie. Nikt jednak wówczas nie poinformował ją o braku postaw do wypłaty części uzupełniającej renty rolniczej. Nie bez znaczenia jest również fakt, iż organ rentowy mimo niewątpliwej wiedzy w tym zakresie, a także prawomocnego zakończenia postępowania sądowego, decyzję zobowiązującą ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wydał dopiero po kilku miesiącach.

Na marginesie wskazać można również, iż przepis art. 28 ust. 11 ustawy odnosi się do sytuacji osoby prowadzącej wspólnie gospodarstwo rolne

z małżonkiem. Z wyjaśnień ubezpieczonej wynika natomiast, iż gospodarstwo to od co najmniej 5 lat nie jest użytkowane rolniczo, ani przez nią (z uwagi na stan zdrowia), ani przez jej męża. Na związek między prowadzeniem działalności gospodarczej a możliwością zawieszenia wypłaty części uzupełniającej świadczenia zwrócił także uwagę Sąd Apelacyjny w Białymstoku, który w wyroku z dnia 25 marca 2014 roku w sprawie sygn. akt III AUa 1476/13 (LEX nr 1451570) wskazał, iż stosowanie normy art. 28 ust. 11 ustawy jest bezprzedmiotowe w sytuacji, gdy rolnik (małżonek rolnika) nie spełnia przesłanek określonych w art. 28 ust. 1 i 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Dyspozycja przepisu art. 28 ust. 11 ustawy składa się z dwóch elementów. Po pierwsze, jego adresatem jest rencista lub emeryt, ale tylko taki, który prowadzi działalność rolniczą. Po drugie, ustawodawca wymaga aby małżonek rolnika podlegał ubezpieczeniu emerytalno - rentowemu z mocy ustawy. Przesłanki warunkujące powstanie skutku (wypłata nie ulega zawieszeniu) pozostają względem siebie w koniunkcji. Przepis art. 28 ust. 11 ustawy z 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników koreluje z art. 28 ust. 1-7 ustawy z 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników. Relacja ta polega na tym, że ziszczenie się warunków określonych w omawianym przepisie niweczy możliwość zawieszenia części uzupełniającej, mimo spełnienia się warunków przewidzianych w ust. 5-7 art. 28 ustawy. Znaczy to tyle, że przepis ten nie jest samoistną podstawą do wstrzymania wypłaty części uzupełniającej. Jego rola jest inna, polega na korygowaniu instytucji zawieszenia wypłaty części uzupełniającej. Wspólnym mianownikiem całej konstrukcji zawartej w przepisie art. 28 ustawy jest jednak prowadzenie przez świadczeniobiorcę działalności rolniczej. Expressis verbis wynika to również z treści przepisu art. 28 ust. 11 ustawy. W rezultacie okoliczność ta wyznacza kierunek rozpoznawczy. Funkcją częściowego lub całkowitego zawieszenia wypłaty emerytury lub renty jest prowadzenie przez osobę uprawnioną działalności rolniczej. Spojrzenie na wskazaną regulację tą optyką pozwala na zrozumienie jej sensu.

Mając na uwadze powyższe Sąd uznał, iż odwołanie ubezpieczonej zasługuje na uwzględnienie i dlatego na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż ubezpieczona nie ma obowiązku zwrotu świadczeń pobranych w okresie od 1 grudnia 2015 roku do 31 marca 2017 roku w kwocie 11.150,58 złotych.